

Мелещенко О. О.,
аспірант кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

ІНТЕРФЕЙС МУЛЬТИМОДАЛЬНОГО ДОВЕДЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТВІТТЕРУ Д. ТРАМПА)

Анотація. Стаття присвячена вивченню інтерфейсу мультимодального доведення у біомодальних твітах Д. Трампа. У роботі висвітлюються основні принципи взаємодії вербального і зображального модусів – зв'язування і закріплення. У випадку зв'язування вербальний і зображальний модуси є в комплементарних відносинах, а у випадку закріплення – взаємозалежності. У статті проаналізовано поняття риторичної стратегії, аргументації, категорії каузальності, пропозиції, мультимодального доведення. За характером взаємодії вербального і зображального модусів досліджено типи мультимодального доведення, які представлені візуальним прапором, паралельною і спільною аргументацією. Візуальний прапор привертає увагу до аргументу або його частини, але не є самим аргументом. Паралельна аргументація представляє той випадок, коли аргумент дублюється вербальним і зображальним модусами. Спільна аргументація має місце, коли вербальний і зображальний модуси щільно пов'язані між собою та є невіддільними частинами процесу аргументації. У процесі дослідження встановлено, що у статичних біомодальних твітах Д. Трампа, які втілюють риторичну стратегію мультимодального доведення, взаємодія вербально-зображального (письмового) і зображального модусів відбувається за принципами зв'язування, закріплення і взаємозумовлення, яке є сумішшю зв'язування і закріплення. У свою чергу, серед типів мультимодального доведення виявлено паралельний і спільний типи аргументації. В обох випадках зображальний модус, представлений інфографікою або фотографією, виконує роль аргументу / підстави і виступає доказом на користь тези, вираженої вербально.

Ключові слова: аргументація, вербальний модус, вербально-зображальний модус, зображальний модус, інтерфейс, мультимодальне доведення, риторична стратегія, твіт.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві значний інтерес становить вивчення інтерфейсу між мовою і зображенням у конструванні значення в процесі аргументації. Розв'язання цієї пріоритетної наукової проблеми набуває особливого значення з широким використанням політичними лідерами таких соціальних медіа, як Твіттер, у яких мультимодальні тексти використовуються як засоби мовленнєвого / комунікативного впливу. Відповідно, мультимодальний ракурс дослідження, а також провідне місце твітингу Д. Трампа в сучасному інтернет-просторі зумовлюють його **актуальність**.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємодії мови і зображення, або їхнього інтерфейсу – способу двох сутностей об'єднуватися і впливати один на одного [15], розглядалося багатьма дослідниками [13; 16; 19; 20], проте засадничі принципи взаємодії цих семіотичних модусів виклав Р. Барт у своїй роботі «Риторика образу» [1], де він виокремлює дві головні функції вербального повідомлення щодо зображення: *зв'язування (relay)* і *закріплення (anchorage)*.

Як зазначає Р. Барт, функція *зв'язування* здебільшого представлена у гумористичних малюнках, коміксах, кінематографі. Тут вербальний текст і зображення розширює смисл один одного: «Словесний текст і зображення є тут у комплементарних відносинах; і текст, і зображення виявляються у цьому випадку фрагментами більш великої синтагми, тож єдність повідомлення досягається на якомусь вищому рівні – на рівні сюжету, історії, що розповідається» [там само, с. 307].

Функція *закріплення*, за Р. Бартом, є більш поширеною. Вербальне повідомлення допомагає правильно ідентифікувати й інтерпретувати зображення, скеровуючи читача до задалегідь заданого смислу, причому завдання надання інформації бере на себе саме зображення, оскільки «... ця інформація виявляється ніби більш «ледачою». Обидві функції вербального повідомлення можуть співіснувати в одному і тому самому зображенні, однак одна з них, як правило, переважає [1, с. 305–307].

Що стосується інтерпретації цілого повідомлення, то закріплення являє собою випадок взаємозалежності зображення і вербального тексту, а зв'язування – взаємодоповнення одного модусу іншим [13, с. 35; 18, с. 18; 19, с. 454].

У цьому контексті особливий інтерес викликають засади взаємодії вербального і зображального модусів у реалізації різних риторичних стратегій комунікативного впливу, які нині залишаються нез'ясованими.

Мета статті полягає у встановленні принципів взаємодії зображального і вербального модусів у реалізації риторичної стратегії доведення у твітах Д. Трампа.

Завдання статті передбачають таке: 1) визначення поняття риторичної стратегії мультимодального доведення; 2) класифікацію типів мультимодального доведення; 3) опис мультимодального доведення у твітер-акаунті Д. Трампа.

Об'єктом дослідження слугують біомодальні твіти Д. Трампа, що мають потенціал доведення, а **предметом** – взаємодія зображального і вербального модусів у реалізації риторичної стратегії мультимодального доведення.

Матеріалом статті слугують 200 твітів з особистого мікроблогу Дональда Трампа на платформі Твіттер.

Виклад основного матеріалу. У фокусі нашої уваги перебуває риторична стратегія доведення, в основі якої лежить аргументація [2; 4, с. 54; 6; 7]. Риторичні стратегії тлумачимо як «... різні прийоми ораторського мистецтва і риторичні техніки ефективного впливу на адресата» [3, с. 106–107]. Аргументацію розуміємо як «... логіко-комунікативний процес, який слугує для обґрунтування певної точки зору з метою її сприйняття, розуміння і (або) прийняття індивідуальним або колективним реципієнтом» [9]. Аргументація, яка апелює до раціонального мислення або «здорового глузду», називається раціональною [6, с. 160] і постає як логічний механізм **доведення**, який є сукупністю тез і аргументів [10, с. 360]. Теза розглядається як думка або положення, істинність якої оратору необхідно дове-

сти своїй аудиторії. Аргументи, які також називають доводами або підставою, у логічному механізмі доведення представляють думки або положення, істинність яких уже перевірена [там само, с. 360 – 361].

Фрагменти мовлення, які реалізують риторичну стратегію доведення, зводяться до пропозицій, пов'язаних каузальним зв'язком [4, с. 93]. Каузальність розуміємо як семантичну категорію, що «... позначає дію, явище, які стають мотивом інших подій або явищ» [12, с. 43]. У свою чергу, пропозиція «... зводиться до узагальненої об'єктивованої схеми відносин у синтаксичній одиниці на рівні класів аргументів і предикатів, необмежених у просторі і часі» [8, с. 120]. Пропозицію, яка слугує підставою, також називають антецедентом ((від лат. *antecedens* попередній; це посилка, підстава, причина [11]), а пропозицію, яка слугує наслідком, – консеквентом ((від лат. *consequens* – наступний; це результат, наслідок [11]) ([5, с. 82].

Оскільки аргументація – це сукупність розумових / логічних / когнітивних операцій [21], вже не виникає сумнівів, що вона може втілюватися не тільки за допомогою природної мови. Інші семіотичні системи також відіграють значну роль у цьому процесі [16; 21–23]. Як зазначає Дж. Рок, багато вербальних доводів можна передати візуальним способом; еквівалент вербального аргументу можна знайти в зображеннях [21]. Ба більше: оскільки візуальні знаки передають певну інформацію, вони можуть виражати пропозиції, які використовуються в аргументації [14, с. 26]. Отож у разі використання гетерогенних семіотичних ресурсів у процесі аргументації виникає **мультимодальне доведення** (перекладаємо *multimodal argumentation* саме як доведення, адже тут викладено логічне розуміння аргументації) – «... раціональна і соціальна діяльність, у якій два чи більше модусів відіграють роль у процедурі висунення точки зору і перевірки її допустимості» [23, с. 4–5].

За характером взаємодії вербального і зображального модусів виокремлюють такі види мультимодального доведення [21]:

1) **візуальний прапор** (*visual flag*): «... зображення привертає увагу до аргументу, представленого вербально». Цей термін належить Л. Гроарке, який зазначав: «У такому разі невербальний сигнал, який привертає нашу увагу, є лише прапором, а не самим аргументом або його частиною, оскільки прапор не використовується для передачі повідомлення аргументу та лише має функцію спрямування до тексту, який передає дійсний аргумент» [16, с. 66].

2) **паралельна аргументація** (*parallel argument*) виникає у тому разі, коли і зображення, і текст утворюють аргумент, причому між візуальним і вербальним відсутня ієрархія. У такому разі «... текст описує, а зображення змальовує...», що веде до надлишковості між двома модами.

3) **спільна аргументація** (*joint argument*): візуальний і вербальний модуси щільно пов'язані між собою і разом утворюють аргумент. У цьому разі висновок, як правило, вказується текстом. Такий тип взаємодії є найбільш поширеним (див. [22]).

Дж. Рок, авторству якого належить ця класифікація, загалом, відводить зображенню роль підстави / аргументу, який може супроводжуватися або не супроводжуватися вербальним модусом.

Розглянемо риторичну стратегію мультимодального доведення у статичних бімодальних твітах Д. Трампа, представлених вербально-зображальним (набірним вербальним текстом) і зображальним семіотичними модусами. Модус тлумачимо як «... соціально сформований і культурно зумовлений ресурс для

породження значення» [17, с. 79]. У цих твітах Д. Трамп використовує доведення з метою дискредитації опонентів. Прикладом мультимодального доведення слугує поданий нижче твіт Д. Трампа [24]:

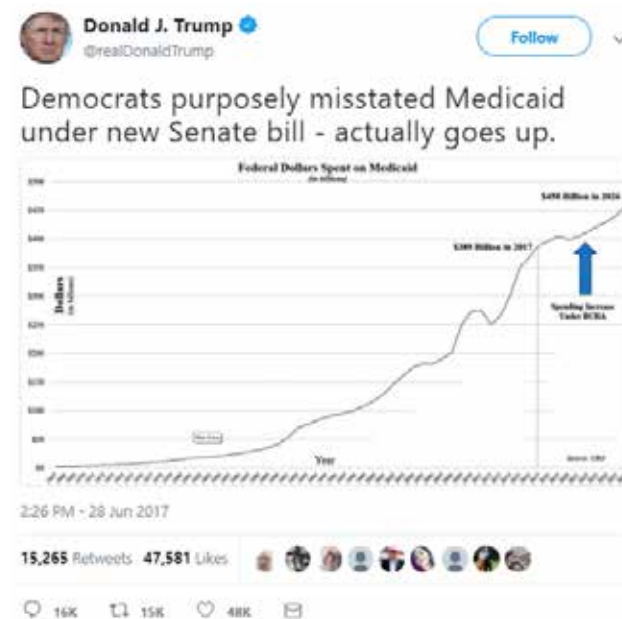

Рис. 1. Мультимодальне доведення із паралельним типом аргументації

У цьому твіті **вербально-зображальний модус** представлений набірним текстом: *Democrats purposely misstated Medicaid under new Senate bill – actually goes up* і вербальними вкрапленнями в інфографіку, а **зображальний** – власне самим графіком. У вербально-зображальному модусі ключовим є дієслово *misstate* із значенням «робити хибну заяву» [15] та його означення прислівником *purposely*, який імплікує негативну етичну оцінку опонента. Така риторика сприяє **емотивному зараженню** реципієнтів, формуванню негативного почуття-ставлення до опонентів Д. Трампа, що створює сприятливий емоційний фон для доведення.

Зміст цього твіту зводиться до двох пропозицій, виражених вербальним (перша пропозиція), вербальним і зображальним модусами (друга пропозиція): [Демократи навмисно спотворили Medicaid], [насправді витрати на Medicaid будуть зростати]. Графік слугує доказом на користь твердження Д. Трампа, деталізуючи зміст другої пропозиції. Цей твіт імплікує інференцію [Оскільки демократи збрехали [не слід їм довіряти]]. Тут графік (зображальний модус) репрезентує факт, співвідносний з антецедентною пропозицією доведення.

Інтерфейс конструювання значення. У прикріпленому бімодальному графіку вербальний текст взаємодіє із зображенням за принципом **закріплення**, оскільки слова дають змогу правильно інтерпретувати графік. Взаємодія набірного вербального тексту із прикріпленим графіком належить до **зв'язування**, оскільки графік і мовлення є рівнозначними. Оскільки інформація антецедентної пропозиції дублюється вербальним і зображальним модусами, цей твіт є прикладом **паралельної аргументації**.

У наступному бімодальному твіті **вербально-зображальний модус** представлений набірним текстом: *The Fake*

News Media said that I did not get along with other Leaders at the #G7Summit in Canada. They are once again, WRONG! [25]:

Рис. 2. Мультимодальне доведення із спільним типом аргументації

Зміст вербального повідомлення зводиться до твердження «фейкових ЗМІ», згідно з якими Д. Трамп не порозумівся з лідерами «Великої сімки». **Зображальний модус** представлений чотирма фотографіями, які слугують доказом того, що ЗМІ говорять неправду. Цей твіт імплікує інференцію: [Опозиційні ЗМІ говорять неправду стосовно Трампа [оскільки на фотографії у лідерів доброзичливі стосунки]]. Тут зображення втілює антецедентну пропозицію, слугуючи доказом на користь тези, висловленої вербально.

Інтерфейс конструювання значення. На відміну від попереднього твіту, зображення не просто деталізує мовлення, а додає нову інформацію: можна побачити, з якими саме лідерами спілкується Д. Трамп і яким надає найбільшій значущості (це підсилюється тим, що перший кадр було знято знизу, що надає враження сили, переваги [18, с. 140]); значну роль відіграє невербаліка: міміка (посмішка) і жести (рукостискання) лідерів говорять про їхні доброзичливі стосунки; позиція Трампа між лідерами (Д. Трамп є в центрі між президентами Франції і Канади та виступає в ролі об'єднуючої сили); лідери дивляться прямо на реципієнтів на центральному фото (зображення є інтерактивним); на інших – спілкуються між собою.

Цей тип відношення слів із зображенням визначаємо як **взаємозумовлення (mutual determination)**, яке є сумішшю зв'язування і закріплення [19, с. 454]. Вербальний текст керує інтерпретацією зображення, але зображення однаково необхідне для розуміння слів.

Оскільки зображення репрезентує антецедентну пропозицію, а набірний текст – консеквентну, цей приклад належить до **спільної аргументації**, адже зображення і вербальний текст є невіддільними частинами логічного механізму доведення.

Висновки. Отже, риторична стратегія мультимодального доведення є процедурою висунення точки зору і перевірки її допустимості, втіленою засобами різних семіотичних модусів. Вербальний модус взаємодіє із зображальним за принципами зв'язування і закріплення. У випадку зв'язування текст і зображення є рівнозначними і доповнюють один одного, а у випадку закріплення – взаємозумовлені, оскільки інтерпре-

тація зображення зумовлюється текстом. У бімодальних твітах Д. Трампа мультимодальне доведення представлено паралельним і спільним типом аргументації, причому зображальний і вербально-зображальний (письмовий) модуси взаємодіють за принципами зв'язування, закріплення і взаємозумовлення, яке є поєднанням вищевведених принципів. Перспективу дослідження вбачаємо у встановленні інтерфейсу мультимодального конструювання значення в інших стратегіях комунікативного впливу Д. Трампа.

Література:

1. Барт Р. Риторика образа. Избранные работы: Семиотика. Поэтика / Пер. с фр.; сост., общ. ред. и вступ. ст. Г.К. Косикова. Москва: «Прогресс», 1989. С. 297–318.
2. Лыченко М.Л. Гендерна специфіка стратегій комунікативного домінування в американських передвиборчих теледебатах: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Харків, 2014. 261 с.
3. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Москва: Издательство ЛКИ, 2008. 288 с.
4. Кайсіна Д.М. Англомовний дискурс ідеатії: стратегії комунікативного впливу (на матеріалі інтернет-платформи TED): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Харків, 2018. 318 с.
5. Кириллов В.И., Старченко А.А. Логика: учебник для юридических вузов / Под ред. В.И. Кириллова. Москва: ТК Велби; Изд-во «Проспект», 2008. 240 с.
6. Мартинюк А.П. Дискурсивний інструментарій аналізу англомовної реклами. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2009. Вип. 3. С. 159–167.
7. Мартинюк А.П. Когнитивно-комунікативний інструментарій аналізу речевого впливу. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2015. III (15). Issue: 68. С. 67–70.
8. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения: учеб. пособие. Москва: «Высшая школа», 1988. 168 с.
9. Новейший философский словарь / Сост. и гл. ред. А.А. Грицанов. Минск: «Книжный Дом», 1999. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_new_philosophy/
10. Олянич А.В. Презентаційна теорія дискурса: монографія. Волгоград: «Парадигма», 2004. 507 с.
11. Философия: Энциклопедический словарь / Под ред. А.А. Ивина. Москва: «Гардарика», 2004. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/
12. Хомич В.І. Каузальні синтаксеми як вихідні моделі для похідних атрибутивних. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: «Філологічні науки»*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. Кн. 1. С. 43–47.
13. Bateman J.A. Text and Image. A critical introduction to the visual / verbal divide. London: Routledge, 2014. 276 p.
14. Blair J.A. The Possibility and Actuality of Visual Arguments. *Argumentation and Advocacy*. 1996. № 33. P. 23–39.
15. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/interface>
16. Groarke L.A., Tindale C.W. Good Reasoning Matters! A Constructive Approach to Critical Thinking. Oxford: Oxford University Press, 2004. 470 p.
17. Kress G. Multimodality: A Social-Semiotic Approach to Contemporary Communication. London: Routledge, 2010. 212 p.
18. Kress G., Leeuwen T. van. Reading Images. The grammar of visual design. London: Routledge, 2006. 314 p.
19. Noth W. Handbook of Semiotics. Bloomington: Indiana University Press, 1995. 577 p.
20. Roque G. Political Rhetoric in Visual Image. *Dialogue and Rhetoric*. / E. Weigand ed. Amsterdam: John Benjamins, 2008. P. 185–193.
21. Roque G. Visual argumentation: A further reappraisal. Topical themes in argumentation theory: Twenty exploratory studies. / F.H. van Eemeren, B. Garssen eds. Amsterdam: Springer, 2012. P. 273–288.

URL: https://www.researchgate.net/publication/278722866_Visual_Argumentation_A_Further_Reappraisal

22. Tseronis A. Argumentative functions of visuals: Beyond claiming and justifying. *Virtues of Argumentation: Proceedings of the 10th International Conference of the Ontario Society for the Study of Argumentation* (Windsor, 22–26 May 2013) / D. Mohammed, M. Lewiński eds. Windsor, ON: OSSA, 2013. P. 1–17.
23. Tseronis A., Forceville Ch. Argumentation and rhetoric in visual and multimodal communication. *Multimodal Argumentation and Rhetoric in Media Genres*. Amsterdam: John Benjamins, 2017. P. 1–24.
24. Trump Donald J. on Twitter: Democrats purposely misstated Medicaid under new Senate bill – actually goes up. URL: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/880175585418465284>
25. Trump Donald J. on Twitter: The Fake News Media said that I did not get along with other Leaders at the #G7Summit in Canada. They are once again, WRONG! URL: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1007750530976927744>

Мелешенко О. О. Интерфейс мультимодального доказывания (на материале Твиттера Д. Трампа)

Аннотация. Статья посвящена изучению интерфейса мультимодального доказывания в бимодальных твитах Д. Трампа. В работе освещаются основные принципы взаимодействия вербального и изобразительного модусов – связывание и закрепление. В случае связывания вербальный и изобразительный модусы находятся в комплементарных отношениях, а в случае закрепления – взаимозависимости. В статье проанализированы понятия риторической стратегии, аргументации, категории каузальности, пропозиции, мультимодального доказывания. По характеру взаимодействия вербального и изобразительного модусов исследованы типы мультимодального доказывания, которые представлены визуальным флагом, параллельной и общей аргументацией. Визуальный флаг привлекает внимание к аргументу или его части, но не является самим аргументом. Параллельная аргументация представляет тот случай, когда аргумент дублируется вербальным и изобразительным модусами. Общая аргументация имеет место, когда вербальный и изобразительный модусы тесно связаны между собой и являются неотъемлемыми частями процесса аргументации. В ходе исследования установлено, что в статических бимодальных твитах Д. Трампа, которые реализуют риторическую стратегию мультимодального доказывания, взаимодействие вербально-изобразительного

(письменного) и изобразительного модусов происходит по принципу связывания, закрепления и взаимообусловленности, которая является смесью связывания и закрепления. В свою очередь, среди типов мультимодального доказывания обнаружены параллельный и общий типы аргументации. В обоих случаях изобразительный модус, представленный инфографикой или фотографией, выполняет роль аргумента / основания и выступает доказательством в пользу тезиса, выраженного вербально.

Ключевые слова: аргументация, вербальный модус, вербально-изобразительный модус, изобразительный модус, интерфейс, мультимодальное доказывание, риторическая стратегия, твит.

Meleshchenko O. The Interface of multimodal reasoning (based on D. Trump's Twitter)

Summary. This article is a study of the interface of multimodal reasoning in D. Trump's bimodal tweets. The paper covers the main principles of the interaction of verbal and pictorial modes – relay and anchorage. In the case of relay, the verbal and pictorial modes stand in a complementary relationship, and in the case of anchorage, they are interdependent. The article analyses the concepts of rhetoric strategy, argumentation, category of causality, proposition, multimodal reasoning. The types of multimodal reasoning, which are represented by a visual flag, parallel and joint argumentation, are studied in terms of the interaction of verbal and pictorial modes. The visual flag attracts attention to the argument or its part, but it is not the argument itself. Parallel argumentation is the case when the argument is duplicated verbally and pictorially. Joint argumentation takes place when the verbal and pictorial modes are closely interrelated and are constituent parts of the argumentation process. The study has determined that in D. Trump's static bimodal tweets, which realize the rhetoric strategy of multimodal reasoning, the interaction of verbal-pictorial (written) and pictorial modes takes place on the principle of relay, anchorage and mutual determination, which is a mixture of relay and anchorage. Moreover, among the types of multimodal reasoning, parallel and joint types of argumentation were found. In both cases, the pictorial mode represented by infographics or a photograph plays a role of an argument / premise and serves as evidence to support a claim presented verbally.

Key words: argumentation, interface, multimodal reasoning, pictorial mode, rhetoric strategy, tweet, verbal mode, verbal-pictorial mode.